

Opis alternatywny prezentacji o rodzinie Ulmów

Slajd 1.

Z okazji 80. rocznicy zbrodni w Markowej Sejm RP ustanowił rok 2024 rokiem rodziny Ulmów. Wiktoria i Józef Ulmowie ze swoimi nieletnimi dziećmi zostali zamordowani przez Niemców w wyniku donosu 24 marca 1944 r. za ukrywanie Żydów. Na zdjęciu widać Wiktorię Ulmę obejmującą swojego męża Józefa Ulmę.

Slajd 2.

Wiktoria Ulma z d. Niemczak ur. 10 grudnia 1912 r. jako siódme dziecko Jana i Franciszki z Homów. Gdy miała sześć lat zmarła jej matka, na rok przed ślubem osierocił ją ojciec. Uczęszczała do szkoły powszechnej w rodzinnej miejscowości, a następnie na kursy Uniwersytetu Ludowego w pobliskiej Gaci. Na zdjęciu Wiktoria Ulma ze spuszczonej oczyma, z gładko przyczesanymi włosami.

Slajd 3.

Józef Ulma ur. 10 marca 1900 r. Skończył czteroklasową szkołę powszechną. W 1921 r. został powołany do odbycia służby wojskowej, a w 1929 r. rozpoczął naukę w szkole rolniczej w Pilźnie, którą ukończył z bardzo dobrym wynikiem. Na zdjęciu Józef Ulma z wąsem, w koszuli i z zawiązanym krawatem.

Slajd 4.

Józef i Wiktoria mieszkali w Markowej na Podkarpaciu. Znali się od dziecka, bo mieszkali przy jednej ulicy, ale różnica wieku nie pozwalała na wspólne zabawy

w dzieciństwie. 7 lipca 1935 r. zawarli związek małżeński. Na zdjęciu para młoda Ulmów i wokół nich zgromadzeni goście.

Slajd 5.

Józef Ulma był znanym w okolicy sadownikiem. Założył pierwszą szkółkę drzew owocowych w Markowej. Utrzymywał się ze sprzedaży sadzonek. Hodował pszczoły i jedwabniki. Na pierwszym zdjęciu Ulma pracujący przy grządkach, na drugim zdjęciu stoi między ulami wśród drzew, na trzecim zdjęciu dyplom Józefa Ulmy za wzorową hodowlę jedwabników na Powiatowej Wystawie Rolniczej w Przewarsku, 1933 r.

Slajd 6.

Był człowiekiem szerokich horyzontów: do dziś zachowała się część jego księgozbioru, opatrzona ekslibrisem „Biblioteka domowa – Józef Ulma”. Wśród książek można znaleźć m.in. „Podręcznik elektrotechniczny”, „Podręcznik fotografii”, „Wykorzystanie wiatru w gospodarce”. Na zdjęciu seria samouczków technicznych Józefa Ulmy - eksponat muzealny w Markowej.

Slajd 7.

Skonstruował maszynę introligatorską i przydomową elektrownię wiatrową, dzięki czemu jako pierwszy we wsi oświetlał dom prądem, a nie lampą naftową. Jego wielką pasją było fotografowanie. Początkowo korzystał z samodzielnie złożonego aparatu. Z czasem zaczął używać profesjonalnego sprzętu i dokumentował życie codzienne mieszkańców Markowej. Był także społecznikiem, działaczem katolickim i ludowcem. Na zdjęciu starego typu

harmonijkowy aparat fotograficzny Józefa Ulmy, eksponat muzealny z Markowej.

Slajd 8.

Wiktoria podobnie jak Józef była zaangażowana społecznie. Grała w amatorskim teatrze wiejskim, ale przede wszystkim zajmowała się dziećmi i domem. Dzięki zdjęciom, które Józef Ulma zrobił swojej rodzinie, można odczuć atmosferę domu, ale i poznać charakter Wiktorii. Na zdjęciu Wiktoria Ulma z sześciorgiem swoich dzieci na polu, gdzie dwoje starszych zajmuje się młodszymi, syn stoi w kaszkiecie z rękoma w kieszeni, jedno siedzi na owcy, a Wiktoria je podtrzymuje. Na drugim zdjęciu małżeństwo Ulmów siedzi na ławce z trojgiem dzieci, wszyscy odświętnie ubrani.

Slajd 9.

Pokazują one matkę i żonę zajmującą się dziećmi, domem i gospodarstwem. Na zdjęciu Wiktoria Ulma, która wiesza pranie na sznurze, a przy niej stoi blisko troje dzieci. Na drugim zdjęciu Wiktoria trzyma na kolanach niespełna roczne dziecko, głowę ma skierowaną w jego stronę, dziecko się śmieje, być może gaworzy. Na trzecim zdjęciu Wiktoria w chustce na głowie pochyla się nad stołem i pisze w zeszycie, blisko siedzi dziecko i obserwuje mamę czym się zajmuje.

Slajd 10.

Ulmowie doczekali się liczego potomstwa: Stasi (8 lat), Basi (6 lat), Władzia (5 lat), Frania (4 lata), Antosia (3 lata), Marysi (1 rok) oraz siódmego dziecka, które zaczęło pojawiać się na świecie w czasie egzekucji. Na zdjęciu stoi w

zaawansowanej ciąży Wiktorii Ulma, trzymając jedno z dzieci na rękach, obok jej męża, a przed nimi pozostałe pięcioro dzieci, najstarsze karmi łyżeczką najmłodsze.

Slajd 11.

Ulmowie wzrastali w wierzących rodzinach. Na fundamencie wiary budowali swoje życie małżeńskie i rodzinne. Mimo zakazu, kierując się miłością do bliźniego, ukrywali Żydów z trzech rodzin: Goldmanów, Didnerów i Grünfeldów.

Slajd 12.

Wczesnym rankiem 24 marca 1944 r. w Markowej niemieccy żandarmi zamordowali ośmioro Żydów z rodzin Szallów i Goldmanów oraz ukrywających ich Józefa i Wiktorię Ulmów. Zabili też szóstkę ich dzieci oraz nienarodzone. Na zdjęciu tabliczka z napisem: „ W tym miejscu 24 marca 1944 r. niemieccy żandarmi zamordowali rodzinę Ulmów, Szallów i Goldmanów”.

Slajd 13.

Niemiecki zbrodniarz Eilert Dieken, który wydał rozkaz zamordowania rodziny Ulmów i ukrywanych przez nich Żydów nigdy nie został osądzony i ukarany. Po wojnie przeszedł pomyślnie denazyfikację i pracował jako stróż prawa w rodzinnym miasteczku Esens (RFN). Na fotografii Eilert Dieken w mundurze i czapce wojskowej.

Slajd 14.

Za swój heroizm w 1995 roku Ulmowie zostali pośmiertnie uhonorowani przez Instytut Yad Vashem (Izrael) medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, a w 2010 roku odznaczeni przez prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. 10 września 2023 r. rodzina Ulmów została beatyfikowana przez Kościół Rzymskokatolicki. Dzień ten został ustanowiony przez Prezydenta RP Narodowym Dniem Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Od 2016 r. w Markowej działa Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów.

Slajd 14.

Pomnik poświęcony rodzinie Ulmów w Markowej. Na zdjęciu pomnik z kamienia z tablicą zawierającą m.in. słowa „Ratując życie innych złożyli w ofierze własne. Niech ich ofiara będzie wezwaniem do szacunku i okazywania miłości każdemu człowiekowi”.